

***Syntrichia laevipila* Brid. – новий вид моху для флори України**

РАГУЛІНА МАРИНА ЄВГЕНІВНА
ІСІКОВ ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ

РАГУЛІНА М.Є., ІСІКОВ В.П., 2012: *Syntrichia laevipila* Brid. – новий вид моху для флори України. *Чорноморськ.бот.ж.*, Т. 8, №2: 241-244.

Наведено дані про знахідку нового для флори України виду моху – *Syntrichia laevipila* Brid., знайденого у складі епіфітних обростань асоціації *Syntrichietum laevipilae* Ochs. 1928 на корі старих дерев арборетуму Нікітського ботанічного саду та реліктового ялівцево-дубового гаю заповіднику «Мис Март'ян» (Південний Крим, Україна).

Ключові слова: *Syntrichia laevipila*, бріофлора, новий вид, Україна

RAGULINA M.E., ISIKOV V.P., 2012: *Syntrichia laevipila* Brid. – a new moss species for the flora of Ukraine. *Chornomors'k bot. z.*, vol. 8, N 2: 241-244.

Data about a new for flora of Ukraine moss species – *Syntrichia laevipila* Brid. is reported. *Syntrichia laevipila* was found within association *Syntrichietum laevipilae* Ochs. 1928 on bark of old-growth trees in arboretum of Nikita Botanical Garden and in relict juniper-oak grove of “Mys Martjan” reservation (South Crimea, Ukraine).

Key words: *Syntrichia laevipila*, moss flora, new species, Ukraine

РАГУЛІНА М.Є., ІСІКОВ В.П., 2012: *Syntrichia laevipila* Brid. – новий вид мха для флори України *Чорноморск.бот.ж.*, Т. 8, №2: 241-244.

Поданы данные про находку нового для флоры Украины вида мха – *Syntrichia laevipila* Brid., найденного в составе эпифитных обрастаний ассоциации *Syntrichietum laevipilae* Ochs. 1928 на коре старых деревьев арборетума Никитского ботанического сада и реликтовой можжевельно-дубовой рощи заповедника «Мыс Мартьян» (Южный Крым, Украина)

Ключевые слова: *Syntrichia laevipila*, бріофлора, новий вид, Україна

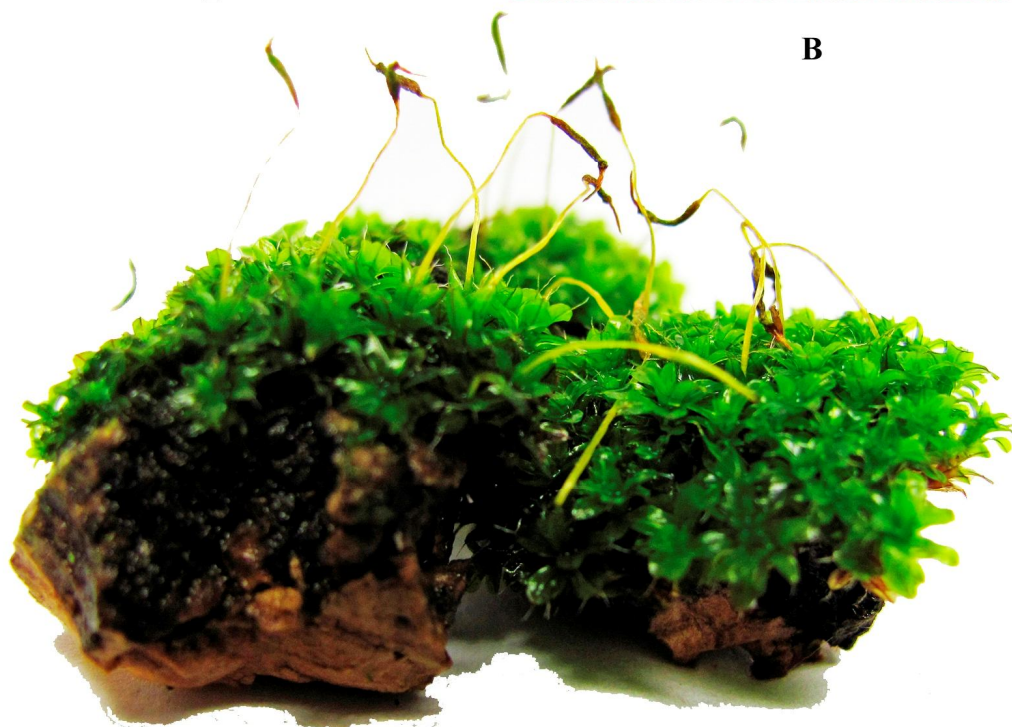
***Syntrichia laevipila* Brid.** Muscol. Recent. Suppl. 4:98. 1818 [1819] (syn. *S. pagorum* (Milde) J. J. Amann, *Tortula laevipila* (Brid.) Schwägr.) – новий вид для бріофлори України, знайдений у складі епіфітних обростань в парках арборетуму Нікітського ботанічного саду та на території реліктового ялівцево-дубового гаю у заповіднику «Мис Март'ян» (сmt Нікіта, Ялта, Південний Крим).

Рід *Syntrichia* Brid., приналежний до родини Pottiaceae класу Bryopsida, у флорі Європи налічує 20 видів [HILL at al., 2006], з яких для території України дотепер було відомо 11 видів [БОЙКО, 2008]. Представники роду тяжіють до посушливих місцевиростань помірної та аридної зон усіх континентів, де вони можуть заселяти різноманітні субстрати – ґрунт, каміння, стовбури дерев тощо [ZANDER, 1993].

Б

Б

А

Рис. 1. *Syntrichia laevipila*: А – фрагмент дернинки, Б – листок [LÜTH, 2007], В – обростання на корі *Quercus suber* на території арборетуму НБС.

Fig 1. *Syntrichia laevipila*: А – a part of turf, Б – leaf [LÜTH, 2007], В – moss cover on the bark of *Quercus suber* in arboretum of NBS.

Syntrichia laevipila утворює оливково-зелені (у сухому стані – сірувато-коричневі, а на інтенсивно освітлюваних місцях – сивуваті від волосків) щільні подушкоподібні дернинки (рис. 1А). Стебла прямостоячі, розгалужені, 0,5–2,0 см заввишки. Листки язикоподібні, з тупою заокругленою верхівкою, 1–3,5 мм завдовжки, вологі – відхилені, сухі – спіралью закручені навколо стебла. Характерною ознакою виду є звужена перетяжка посередині листка, утворена загорнутими до середини краями, яка надає йому гітароподібної форми; нижче та вище перетяжки листок плаский (рис. 1Б). Край не- або облямований 2–5 рядами товстостінних клітин. Клітини основи знебарвлені, тонкостінні, гладенькі. Жилка червонувато-коричнева, виступає коротким або довгим блискучим гладеньким чи слабо зубчастим волоском. Ніжка пряма, 0,45–1,5 мм заввишки, спіралью-закручена, червонувато-коричнева. Коробочка циліндрична, прямостояча, коричнева. Перистом із 32 спіралью закрученими зубцями [GALLEGO at al., 2004; LÜTH, 2007].

Від подібних видів *S. laevipila* відрізняється [GODFREY, 2010]:

- від *Tortula muralis* Hedw. – пласким краєм листка (у *T. muralis* край листка майже до верхівки є вузько відгорнутий);
- від *S. virescens* (De Not.) Ochuga – заокругленим краєм листка та гладеньким волоском (у *S. virescens* верхівка листка серцеподібно-виїмчаста, волосок зубчастий).

Розмножується статевим, неспеціалізованим та спеціалізовано-вегетативним шляхами. Двodomний. Спороношення регулярне. Пропагули у формі редукованих листків, зібраними розеткою на верхівці стебла або скупчених у пазухах верхівкових листків. Виводкові листки ланцетовидні, еліптичні або овальні, з жилкою або без, 0,3–1 мм завдовжки [GALLEGO at al., 2004]. Рослини виявленої локальної популяції зазвичай трапляються у фертильному стані. Подекуди зустрічається пропагулоносна форма – var. *laevipila* (Brid.) Hook. & Grev., Edinburgh J. Sci. 1: 293. 1824.

На території арборетуму Никітського ботанічного саду *S. laevipila* оселяється на корі старих дерев, зокрема, *Quercus suber* L., *Q. pubescens* Willd., *Q. ilex* L., *Olea europaea* L., *Picea schrenkiana* Fisch. et Mey., *Phillyrea latifolia* L., *Fraxinus oxycarpa* Willd., *Acer campestre* L. тощо. Також дернинки *S. laevipila* було знайдено на стовбурах вікових дерев *Q. pubescens* у заповіднику «Мис Март'ян».

Syntrichia laevipila є типовою складовою мохового покриву ксеро-термофільної асоціації *Syntrichietum laevipilae* Ochn. 1928, приналежної до союзу *Syntrichion laevipilae* Ochn. 1928 фітоценотичного класу *Frullanio dilatatae-Leucodontetea sciuroidis* Mohan 1978 [BARDAT J., HAUGUEL J.-C., 2002]. В епіфітних обростаннях досліджуваних локалітетів *S. laevipila* трапляється разом із іншими видами бріобіонтів: *S. papillosa* (Wils.) Jur., *Orthotrichum affine* Schrad. ex Brid., *O. diaphanum* Schrad. ex Brid., *O. obtusifolium* Brid., *O. pumilum* Sw., *O. speciosum* Nees. тощо. Моховий покрив має нерівномірно-плямисте вкриття: від 15% – на інтенсивно освітлених поверхнях, до 75% – у затінених місцях, та складається із дернинок окремих видів.

Syntrichia laevipila – космополітний вид, поширений у Європі, Азії, Африці, Північній та Центральній Америці, на півдні Південної Америки, а також в Австралії та Новій Зеландії. *S. laevipila* є поширеним у містах Європи синантропним антропофілним видом, що оселяється зазвичай на корі дерев, а зрідка – на кам'янистих субстратах, в тому числі й антропогенного походження [GALLEGO at al., 2004].

Зібрані зразки передано до гербаріїв Державного природознавчого музею НАН України (LWS), Херсонського державного університету (KHER) та НБС-ННЦ (YALT).

Список літератури

Бойко М. Ф. Чекліст мохоподібних України. – Херсон: Айлант, 2008. – 232с.

- BARDAT J., HAUGUEL J.-C. Synopsis bryosociologique pour la France // Cryptogamie Bryologie, 2002. – Vol. 23 – P. 279-343.
- GALLEGO T., CANO M., GUERRA J. A taxonomic study of *Syntrichia laevipila* (Pottiaceae, Musci) complex // Botanical Journal of the Linnean Society. – 2004. – Vol. 145. – P. 219-230.
- GODFREY M. *Syntrichia laevipila* / Mosses and Liverworts of Britain and Ireland: Field guide. – Plymouth: Latimer Trend & Co. Ltd, 2010. – P. 499.
- HILL M., BELL N., BRUGGEMAN-NANNENGA M. at al. An annotated checklist of the mosses of Europe and Macaronesia // Journal of Briology, 2006. – Vol. 28. – P. 198-267.
- LÜTH M. *Tortula laevipila* (Brid.) Schwägr. / Bildatlas der Moose Deutschlands: Pottiaceae. – Bonn: Bryologische Arbeitsgemeinschaft Deutschlands, 2006. – Fasc. 3. – Plate 98.
- ZANDER R.H. *Syntrichia* / Genera of the Pottiaceae: mosses of harsh environment // Bulletin of the Buffalo Society of Natural Sciences – Buffalo, N.Y., 1993. – Vol. 32. – P. 258-270.

Рекомендує до друку
Н.В. Загороднюк

Отримано 01.05.2012 р.

Адреси авторів:

М.С. Рагуліна
Державний природознавчий музей НАН України
вул. Театральна, 18
м. Львів, 79008
Україна
funaria@ukr.net

В.П. Ісіков
Нікітський ботанічний сад-Національний науковий
центр НААН,
сmt Нікіта, м. Ялта
АР Крим, 98648
Україна
nbs-nnc@yandex.ru

Author's address:

M.E. Ragulina
State Museum of Natural History N.A.S. of Ukraine
18 Teatral'na str.
Lviv, 79008
Ukraine

V.P. Isikov
The Nikita Botanical Garden-National Scientific
Centre,
Nikita, Yalta,
Crimea, 98648,
Ukraine